

Bits of Freedom
Prinseneiland 97hs
1013 LN Amsterdam

bitsoffreedom.nl
IBAN: NL73 TRIO 0391 1073 80
KVK: 34 12 12 86, Amsterdam

Geachte leden van de Commissie voor Digitale Zaken,

Graag gaat Bits of Freedom in op uw uitnodiging onze zienswijze op kunstmatige intelligentie met u te delen. Wij zullen ons in deze brief richten op regulering, wat ook in het WRR rapport een aandachtspunt is.

Momenteel ligt er een Europees wetsvoorstel om kunstmatige intelligentie te reguleren, de Artificial Intelligence Act. Dit wetsvoorstel is een belangrijk begin om ervoor te zorgen dat de technologie ten dienste zal staan van de mens. Belangrijk daarbij is dat bij de ontwikkeling en het gebruik van kunstmatige intelligentie fundamentele rechten beschermd worden. Hoewel deze doelen door de Europese Commissie benadrukt worden in het wetsvoorstel, dienen er nog belangrijke verbeteringen plaats te vinden, om tot een AI-verordening te komen met effectieve en betekenisvolle bescherming van mensenrechten.

1. Transparantie, uitlegbaarheid en controleerbaarheid

Gebruikers van kunstmatige intelligentie- systemen dienen de uitkomsten van het systeem effectief te kunnen interpreteren, op grond van artikel 13 van het wetsvoorstel. Gebruikers krijgen daardoor onvoldoende mogelijkheden om te controleren of de uitkomsten ook juist en rechtmatig zijn. Dit zal ertoe leiden dat private en publieke organisaties beslissingen die door of met behulp van kunstmatige intelligentie zijn genomen, niet kunnen verantwoorden. Burgers die aan kunstmatige intelligentie onderworpen worden, wordt in het geheel geen inzicht verschaft in de werkwijze van een dergelijk systeem en de daaruit voortvloeiende uitkomsten. Op geen enkele wijze worden burgers mogelijkheden gegeven om deze uitkomsten – die grote impact kunnen hebben op hun leven, denk bijvoorbeeld aan

het toeslagenschandaal – te controleren op juistheid of rechtmatigheid. Het enige wat mensen in sommige gevallen mogen weten is het feit dat ze te maken hebben met kunstmatige intelligentie, maar zelfs op die regel zijn de uitzonderingen omvangrijk, zoals geformuleerd in artikel 52 van het voorstel.

Hiermee wordt een extreem laag beschermingsniveau geboden dat niet aansluit bij het huidige recht om bijvoorbeeld publiekrechtelijk handelen te controleren. Het is daarom noodzakelijk dat het beschermingsniveau omhoog getild wordt met waarborgen en controle mogelijkheden die toereikend zijn voor betekenisvolle transparantie en controleerbaarheid. Indien dat niet gerealiseerd kan worden, dienen kunstmatige intelligentie-toepassingen niet gebruikt te worden bij (een deel van de) besluitvorming die impact hebben op het leven van burgers. Graag delen wij met u de amendementen die wij voorstellen op tot betekenisvolle transparantie en controleerbaarheid te komen, zie daarvoor bijlage 1.

2. Effectieve rechtsbescherming

In het huidige wetsvoorstel staan geen mogelijkheden opgenomen voor effectieve rechtsbescherming. Dit zou betekenen dat burgers moeten terugvallen op bestaande Europese en nationale wetgeving. Dit is problematisch omdat de werking van kunstmatige intelligentie niet altijd interpreteerbaar is op een voor mensen begrijpelijke manier. Dat wordt vervolgens verder bemoeilijkt door gebrek aan transparantierechten, zoals in het vorige punt beschreven. Het zal voor mensen die geraakt worden door kunstmatige intelligentie dus vrijwel onmogelijk en onredelijk zwaar zijn te voldoen aan de bewijslast. Bovendien bestaan ook in de huidige wetgeving hiaten. Zo hebben mensen mogelijkheden tot rechtsbescherming in de Algemene verordening gegevensbescherming, maar deze wet is alleen van toepassing als er persoonsgegevens verwerkt worden. Bij het gebruik van kunstmatige intelligentie is dat niet altijd het geval. Zo kunnen er profielen gevormd worden, zonder dat daarbij persoonsgegevens verwerkt worden. Pas op het moment dat die profielen worden gekoppeld aan persoonsgegevens, is de AVG van toepassing. Echter, juist het proces daaraan voorafgaand, de informatie over de totstandkoming van de profielen in combinatie met de koppeling aan persoonsgegevens, is betekenisvolle informatie. Voor concrete amendementen op dit punt verwijzen wij wederom graag naar bijlage 1.

3. Biometrische surveillance

In het wetsvoorstel wordt een verbod op biometrische surveillance in de openbare ruimte geïntroduceerd. Dit wordt echter op een hele beperke manier gedaan en met erg veel uitzonderingen. Het verbod richt zich nu op realtime toepassingen, waarbij

bijvoorbeeld gezichtsherkenning meteen plaatsvindt. Maar biometrische identificatie kan ook met terugwerkende kracht worden gedaan. Vaak wordt de vergissing gemaakt dat deze systemen een minder vergaande inbreuk maken op onze rechten en vrijheden. Het maakt immers van elke gewone camera een potentiële gezichtsherkenningcamera. Daardoor zijn er dus ineens veel meer beelden waar het op toegepast kan worden, die bovendien makkelijker kunnen worden doorzocht en met elkaar in verband gebracht. Daarom vinden wij dat ook systemen die ons achteraf identificeren onder het verbod moeten vallen.

Tot slot is het verbod nu beperkt tot het gebruik van deze systemen voor handhaving, dus bijvoorbeeld door de politie. Maar ook bedrijven maken gebruik van biometrische surveillance, en kunnen daarmee schade toebrengen aan onze rechten, vrijheden en onze open en vrije samenleving. Daarom vinden wij dat het verbod zich moet richten tot alle biometrische identificatie technologie die gebruikt kan worden voor massasurveillance uit de openbare ruimte moet bannen.

De AI-verordening is de aangewezen wet om rechten en vrijheden van burgers bij het gebruik van kunstmatige intelligentie te borgen. Dit is ook een belangrijke doelstelling van de Europese Commissie, die het wetsvoorstel heeft geschreven. We zien echter dat dit doel niet goed tot uiting komt in de wettekst. Het huidige wetsvoorstel doet onvoldoende recht aan Europese en Nederlandse kernwaarden. Om tot toekomstbestendige wetgeving te komen is het van belang dat de Europese Unie daad bij woord voegt. Wij dringen de Tweede Kamer, in het bijzonder uw Commissie, er op aan het voortouw te nemen in het bewerkstelligen van betekenisvolle en effectieve bescherming van fundamentele rechten in de AI-verordening.